

ks. Jerzy Adamczyk
Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

Celebracja sakramentu małżeństwa według wybranych dyrektorów duszpasterstwa rodzin

Wstęp

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. przypomina, że „małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia, skierowaną ze swej natury do dobra małżonków oraz do zrodzenia i wychowania potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu, stąd między ochrzczonymi nie może istnieć ważna umowa małżeńska, która tym samym nie byłaby sakramentem”¹. Małżeństwo chrześcijańskie wymaga z zasady obrzędu liturgicznego, który w formie społecznej i wspólnotowej wyraża kościelną i sakramentalną, z samej swej istoty, naturę przymierza małżeńskiego zawartego pomiędzy ochrzczonymi. Obrzęd zaślubin będący sakramentalnym aktem uświęcenia – włączony w liturgię, winien być sam w sobie ważny, godny i owocny. Duszpasterze mają dokładać starań, aby w całości zostały spełnione wszystkie wymagania płynące z natury przymierza małżeńskiego, podniesionego do godności sakramentu, i by jednocześnie były wiernie zachowywane zasady dyscypliny kościelnej odnoszące się do dobrowolnej zgody, przeszkód, formy kanonicznej i samego rytu błogosławienia małżeństwa. Ryt ten ma być prosty

---

¹ *Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984, kan. 1055, [odtąd: KPK].

i godny, zgadzać się z przepisami wydanymi przez kompetentne władze kościelne, do których należy także – zależnie od konkretnych okoliczności czasu i miejsca oraz zgodnie z normami Stolicy Apostolskiej – ewentualne włączenie do uroczystości liturgicznej elementów właściwych danej kulturze, dzięki którym lepiej zostanie wyrażone głębokie znaczenie, ludzkie i religijne, przymierza małżeńskiego, o ile elementy te nie zawierają czegoś, co jest niestosowne dla wiary i moralności chrześcijańskiej².

Jako celebrowanie jednego z sakramentów Kościoła, liturgia małżeństwa winna włączyć wspólnotę chrześcijańską przez pełny, aktywny i odpowiedzialny udział wszystkich obecnych, zależnie od miejsca i roli każdego: nupturientów, kapłana, świadków, rodziców, przyjaciół, innych wiernych, wszystkich członków zgromadzenia, które wspólnie objawia i przeżywa tajemnicę Chrystusa i Jego Kościoła³.

Mimo, że prawodawca powszechny reguluje kwestię dobrowolnej zgody, przeszkód, formy kanonicznej i samego rytu błogosławienia małżeństwa, to pozwala na pewne regulacje prawa partykularnemu w kwestiach małżeńskich, szczególnie Konferencjom Episkopatu, które mogą uwzględnić miejscowe zwyczaje i okoliczności oraz prawo świeckie⁴. Z tej racji na określonym obszarze odnośnie celebrowania małżeństwa obowiązują przepisy zarówno prawa powszechnego kanonicznego i liturgicznego, jak również określone uregulowania prawodawcy partykularnego⁵.

---

² Por. IOANNES PAULUS II, Adhortatio apostolica *Familiaris consortio* de familiae christianae muneribus in mundo huius temporis, 22 XI 1981, nr 67, AAS 74 (1982), s. 82-191; tekst polski w: *Adhortacje Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 89-208, [odtąd: FC]. Kan. 1063. „Duszpasterze mają obowiązek troszczyć się o owocne sprawowanie liturgii małżeństwa, która winna ukazywać, że małżonkowie są znakiem i zarazem uczestniczą w tajemnicy jedności oraz płodnej miłości Chrystusa i Kościoła”. Kan. 1063 nr 3.

³ Por. tamże.

⁴ Zob. kan. 1062 § 1, 1067, 1083 § 2, 1121 § 1, 1126, 1127 § 2.

⁵ „Konferencja Episkopatu może opracować własny obrzęd zawierania małżeństwa, wymagający zatwierdzenia przez Stolicę Świętą, odpowiadający miejscowym i ludowym zwyczajom, przystosowanym do ducha chrześcijańskiego, z zachowaniem jednak prawa, by asystujący, obecny przy zawieraniu małżeństwa,

Pojawia się zatem pytanie: w jaki sposób, uwzględniając przepisy prawa powszechnego, określone Konferencje Biskupów w swoich dyktoriach duszpasterstwa rodzin formalizują celebrację sakramentu małżeństwa. Pytanie jest o tyle zasadne, że prawodawca kodeksowy przy zawieraniu małżeństwa, co prawda zobowiązuje w zwyczajnych warunkach do zachowania obrzędu liturgicznego, ale daje możliwość zastosowania rytu liturgicznego bądź w formie ogólnej⁶, bądź partykularnej opracowanej przez Konferencję Episkopatu i zatwierdzonej przez Stolicę Świętą, odpowiadającej miejscowym i ludowym zwyczajom, przystosowanej do ducha chrześcijańskiego⁷. Oprócz formy liturgicznej prawodawcy partykularni regulują także inne sprawy związane z obrzędem zaślubin, np. problem miejsca zawierania małżeństwa, czy właściwego przygotowania obrzędu ślubu.

Odpowiedź na postawione powyżej pytanie stanie się przedmiotem niniejszego przedłożenia. Zostaną uwzględnione dokumenty następujących Konferencji Episkopatów: Polski⁸, Włoch⁹ i Hiszpanii¹⁰.

1. Znaczenie teologiczno-duszpasterskie celebracji małżeństwa

W każdej uroczystości ślubnej czci się „tajemnicę” ukrytą w Bogu, czyli zamiar kochającego Boga odnoszący się do człowieka. Bóg jest

---

zapytał nupturientów, czy wyrażają zgodę i tę zgodę przyjął”. Kan. 1120. Zob. np. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w kościele katolickim*, 5 IX 1986, Kraków 1990.

⁶ Aktualnie *Ordo celebrandi matrimonium. Rituale romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II. Editio typica altera*, 19 III 1990, Libreria Editrice Vaticana 2008.

⁷ Por. kan. 1120; por. W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1120*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. III. 2. Ks. IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, Poznań 2011, s. 323-324.

⁸ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin 1 V 2003*, Warszawa 2003, [odtąd: DDR].

⁹ CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia 25 VII 1993*, Roma 1993, [odtąd: DPF].

¹⁰ CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA, *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España*, 21 XI 2003, Madrid 2003, [odtąd: DPFIE].

miłością, komunią osób. Wybierając ludzi w Chrystusie jeszcze przed stworzeniem świata, wzywa ich do uczestnictwa w wiecznym życiu Bożym. Zjednoczenie mężczyzny i kobiety w nieodwołalnym przymierzu miłości jest „tajemnicą” celebrowaną przez wszystkie kultury i społeczności ludzkie. Chrześcijanie wiedzą, jaki jest ostateczny sens tej tajemnicy: być figurą i znakiem Wcielenia Słowa. Podobnie jak w przypadku mężczyzny i kobiety, którzy nie są już dwoje, lecz stanowią jedno ciało, tak też Słowo Boga stało się ciałem i zamieszkało między nami. Biblijne pojęcie „ciała” stanowi oś, na której stawia się tajemnicę rodziny ludzkiej i „wielką tajemnicę” ubóstwienia człowieka, aby mógł stać się częścią rodziny Bożej. Teologia XX wieku znacznie pogłębiła nupcjalny wymiar chrześcijańskiego misterium. Pierwotna sakramentalność małżeństwa i rodziny odnajduje swój fundament w stwórczym akcie Boga, który stworzył mężczyznę i kobietę na swój obraz i podobieństwo. Tajemnica miłości Boga objawia się w pierwszej teofanii: stworzeniu Adama i Ewy. Fakt ten był doświadczany przez nich jako celebracja świąteczna: „ta dopiero jest kością z moich kości i ciałem z mego ciała!”. Małżeństwo nie straciło swojej godności z powodu upadku pierwszych rodziców. Jednakże związek małżeński został dotknięty przez czyniące zamęt skutki grzechu pierworodnego, z którym rodzą się wszyscy potomkowie Adama i Ewy. Jezus Chrystus podniósł małżeństwo do godności sakramentu Nowego Przymierza nadając mu specjalną stabilność. Z tego powodu, chrześcijanie celebrując małżeństwo szanują zwyczaje ślubne każdego ludu czy społeczności, jednocześnie rozwinęli w ciągu wieków własne liturgie i normy prawne¹¹. Zaślubiny są najbardziej uniwersalnym sposobem celebracji małżeństwa. Mogą być one zdefiniowane jako akt społeczny i religijny, w którym wspólnota celebruje przymierze małżeńskie między mężczyzną a kobietą, którzy oddając się sobie wzajemnie, konstytuują małżeństwo i rodzinę¹².

---

¹¹ Por. J. CARRERAS, *Celebración del matrimonio*, w: J. OTADUY, A.VIANA, J. SEDANO (red.), *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. I, Pamplona 2012, s. 986.

¹² Por. tamże.

W Kościele przygotowanie do małżeństwa przechodzi w życie małżeńskie poprzez celebrację sakramentu. Jest on szczytem „drogi wiary”, przebytej przez narzeczonych w ramach przygotowania, oraz źródłem i początkiem życia małżeńskiego. Konsekwentnie celebracja nie może zostać ograniczona do samej ceremonii, która byłaby jedynie owocem różnych kultur i uwarunkowań socjologicznych. Godne pochwały zwyczaje różnych narodów i plemion mogą jednak zostać wykorzystywane w celebracji pod warunkiem, że będą one przede wszystkim wyrażały gromadzenie się wspólnoty eklezjalnej będącej znakiem wiary Kościoła, który w sakramencie małżeństwa rozpoznaje obecność Zmartwychwstałego Pana, który jednoczy małżonków z Miłością Trynitarną¹³.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Kościoła we Włoszech widzi celebrację małżeństwa jako rzeczywistość ze swej natury ewangelizacyjną i kościelną. Jest ona przede wszystkim, rzeczywistością ewangelizacyjną, „głoszeniem w Kościele Dobrej Nowiny o miłości małżeńskiej”¹⁴. Jako taka, celebracja jest głoszeniem wiary Kościoła i wymogów życia w wierze. Jest rzeczywistością ewangelizacyjną, gdyż jako znak, obrzęd liturgiczny powinien przebiegać w taki sposób, aby był, również w swym wyrazie zewnętrznym, głoszeniem Słowa Bożego i wyznaniem wiary wspólnoty wierzących, miejscem, w którym manifestuje się prawda, że „małżonkowie są znakiem i zarazem uczestniczą w tajemnicy jedności oraz płodnej miłości Chrystusa i Kościoła”¹⁵. Włączenie z reguły celebracji małżeństwa w liturgię eucharystyczną ukazuje ponadto wewnętrzną relację zachodzącą między małżeństwem i eucharystią, ofiarą Nowego Przymierza, w którym

---

¹³ Por. PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, 13 V 1996, nr 60, Cinisello Balsamo 1996, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, w: K. LUBOWICKI (red.), *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, Kraków 1999, t. I, s. 389-425, [odtąd: PSM].

¹⁴ FC, nr 51.

¹⁵ KPK, kan. 1064, nr 3; zob. J. CARRERAS, *Soberania conyugal*, Morrisville 2008, s. 81.

„małżonkowie chrześcijańscy znajdują korzenie, z których wyrasta, stale się odnawia i nieustannie ożywia ich przymierze małżeńskie”¹⁶.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Kościoła w Hiszpanii postrzega celebrację sakramentu małżeństwa jako wydarzenie centralne w życiu małżonków, w której nupturienci składają dar z siebie i podejmują powołanie do świętości poprzez miłość małżeńską. Przyjmowanie sakramentu małżeństwa jawi się jako manifestacja życia, które będzie znakiem i urzeczywistnieniem miłości Chrystusa. Należy starać się, aby celebracja wyrażała to, co sprawia, aby objawiała się jako moment historii zbawienia dokonujący się w małżonkach, a poprzez ich powszechne kapłaństwo, dokonujący się dla dobra Kościoła i społeczeństwa. Celebracja małżeństwa winna ukazywać to, co się dokonuje: w samej miłości małżonków ukazuje misterium Kościoła, który w sakramencie małżeństwa rozpoznaje obecność Zmartwychwstałego Pana jednoczącego małżonków z Miłością Trynitarną¹⁷.

Zawieranie małżeństwa powinno być okazją do gromadzenia się wspólnoty eklezjalnej będącej znakiem wiary Kościoła. Stąd winno się wszelkimi sposobami popierać czynne uczestnictwo wszystkich obecnych na celebracji, aby doświadczyli i „smakowali” w całym bogactwie obrzędów¹⁸. Redaktorzy *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* przypominają, że celebracja sakramentu małżeństwa jest rzeczywistością kościelną, którą zainteresowana jest cała wspólnota kościelna, w którą małżonkowie są wpisani i w której życiu i misji biorą udział, stąd wymaga czynnego udziału wszystkich obecnych podczas ślubu. Wspomniany obrzęd wymaga uczestnictwa pełnego, aktywnego i odpowiedzialnego obecnej wspólnoty, zgodnie z miejscem i zadaniem

---

¹⁶ FC, nr 57; por. DPF, nr 69.

¹⁷ Por. DPFIE, nr 128-129; por. PSM, nr 60; zob. J. ESCRIVÁ-IVARS, *Matrimonio y madiación familiar*, Madrid 2001, s. 24.

¹⁸ Por. PSM, nr 60-61. „Ponieważ małżeństwo jest ustanowione dla wzrostu i uświęcenia ludu Bożego, jego sprawowanie ma charakter wspólnotowy, który domaga się uczestnictwa wspólnoty parafialnej, a przynajmniej niektórych jej członków”. *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*, nr 28, wyd. trzecie wg drugiego wyd. wzorcowego, Katowice 2010, [odtąd: OSM].

każdego: przede wszystkim małżonków jako szafarzy i podmiotów łaski sakramentu; duchownego jako przewodniczącego zgromadzenia liturgicznego i kościelnego świadka kwalifikowanego; świadków zwykłych będących nie tylko poręczycielami aktu prawnego, ale będących wykwalifikowanymi reprezentantami wspólnoty chrześcijańskiej; krewnych, przyjaciół i innych wiernych, członków zgromadzenia, które manifestuje i żyje tajemnicą Chrystusa i Kościoła¹⁹.

Wspólnotowemu wymiarowi i zaangażowaniu obecnych na celebracji ślubnej poświęca uwagę także *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España*. Biskupi przypominają, że uczestnictwo w obrzędzie zaślubin winno być aktywne i owocne. Głównymi odpowiedzialnymi za tak pojętą celebrację są po pierwsze kontrahenci, jako szafarze i bezpośrednio podmioty łaski sakramentu. Wraz z nimi, wyświęcony szafarz, który przewodniczy celebrze oraz świadkowie kwalifikowani, którzy mają być zaangażowani nie tylko w charakterze poręczycieli małżeństwa jako aktu prawnego, lecz także jako przedstawiciele wspólnoty chrześcijańskiej. Ponadto, rodzice, krewni, przyjaciele i wszyscy, którzy są obecni na zaślubinach. Celebrowane małżeństwo jest rzeczywistością, w którą zaangażowana jest cała wspólnota kościelna, w szczególności będący specjalnie powiązani z kontrahentami²⁰.

Biskupi hiszpańscy wskazują nadto na związek obrzędu ślubu z życiem parafialnym. Przypominają, że aby bardziej uwydatnić wymiar eklezjalny i wspólnotowy zaślubin „zaleca się uczestnictwo wspólnoty parafialnej, a przynajmniej niektórych jej członków”²¹. Z tego samego powodu „biorąc pod uwagę zwyczaje miejscowe, zależnie od okoliczności można zawierać kilka małżeństw w tym samym czasie albo sprawować sakrament w czasie Mszy niedzielnej”²². Ze względu na

---

¹⁹ Por. DPF, nr 70.

²⁰ Por. DPFIE, nr 130.

²¹ OSM, nr 28. „Jest wskazane, aby cała wspólnota parafialna wzięła udział w tej celebracji, otaczając rodziny i przyjaciół nowożeńców. W różnych diecezjach należy wydać odpowiednie polecenia, biorąc pod uwagę sytuacje lokalne, ale także w zdecydowany sposób faworyzując działalność duszpasterską naprawę eklezjalną”. PSM, nr 54.

²² OSM, nr 28.

praktyczne trudności związane z tymi celami zazwyczaj najbardziej odpowiednie będą celebracje poza zwyczajnym rozkładem mszy²³.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Konferencji Episkopatu Polski nakazuje, aby podczas katechez przed ślubem omawiać znaczenie celebracji zaślubin. Należy ukazywać: liturgię sakramentu małżeństwa, sakrament jako znak, przymierze małżeńskie, a Przymierze Chrystusa z Kościołem, sakrament małżeństwa i Eucharystię oraz znaczenie poszczególnych elementów przysięgi małżeńskiej²⁴.

2. Przygotowanie do ślubu

Kodeks Prawa Kanonicznego postanawia, aby duszpasterze i własna wspólnota kościelna świadczyła pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił. Ta pomoc winna być udzielana przede wszystkim przez owocne sprawowanie liturgii małżeństwa, która ma ukazywać, że małżonkowie są znakiem i zarazem uczestniczą w tajemnicy jedności oraz płodnej miłości Chrystusa i Kościoła²⁵. Natomiast *Obrzędy sakramentu małżeństwa* żądają, aby samo sprawowanie sakramentu było starannie przygotowane, w miarę możliwości przy udziale narzeczonych. Jeżeli okoliczności za tym przemawiają, przy udziale samych narzeczonych należy wybrać czytania z Pisma świętego, które będą objaśnione w homilii; formę, w jakiej wyrażą wzajemną zgodę na małżeństwo; formularze błogosławieństwa obrączek, błogosławieństwa ślubnego, intencje modlitwy powszechnej i śpiewy. Ponadto należy

---

²³ DPFIE, nr 131.

²⁴ Por. DDR, nr 30.

²⁵ Por. kan. 1063, nr 3. Ponadto Kodeks przypomina, że „sakramenty Nowego Testamentu, ustanowione przez Chrystusa i powierzone Kościołowi, jako czynności Chrystusa i Kościoła, są znakami oraz środkami, poprzez które wyraża się i wzmacnia wiara, oddawany jest Bogu kult i dokonuje się uświęcenie człowieka. Z tej to racji w najwyższym stopniu przyczyniają się do wprowadzenia, umocnienia i zmanifestowania kościelnej wspólnoty. Dlatego w ich sprawowaniu święci szafarze oraz pozostali wierni winni okazać najwyższy szacunek i należną pilność”. Kan. 840.

używać przewidzianych w obrzędach tekstów do wyboru i zważać na zwyczaje miejscowe, które można zachować, jeżeli przemawiają za tym okoliczności²⁶. Z kolei instrukcja *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* nakazuje, aby w ramach bezpośredniego przygotowania do małżeństwa szukać właściwych okazji, aby wtajemniczyć narzeczonych w obrzędy sakramentu małżeństwa, przysposobić do świadomego i aktywnego udziału w celebracji tego sakramentu, wraz ze zrozumieniem znaczenia gestów i tekstów liturgicznych²⁷.

Prezentowane dyrekatoria, idąc za przytoczonymi wskazaniem wiele uwagi poświęcają należytemu przygotowaniu celebracji sakramentu małżeństwa, aby była ona ważna i owocna²⁸. Redaktorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* polecają, aby pilnie przygotować celebrację ślubną wraz z młodą parą, stosując się do przepisów Rytułu. Ta współpraca z narzeczonymi jest bardzo pożądana, gdyż to właśnie oni są nie tylko protagonistami, ale szafarzami sakramentu, jako włączani w oblubieńcze przymierze Chrystusa z Kościołem. W związku z tym oraz w celu otrzymania oczekiwanych owoców celebracji, duszpasterze, w osobistym dialogu z kontrahentami, winni starać się o dobre przygotowanie różnych części i obrzędów celebracji²⁹. Potrzeba nadać należyte znaczenie liturgii słowa. Stąd w spotkaniach przedślubnych z nowożeńcami będzie dobrze wybrać wraz z nimi, spośród tekstów Rytułu, czytania bardziej odpowiadające ich sytuacji, skomentować je, i pomóc im lepiej wnikać w ich treść. Należy wybierać zawsze te czytania biblijne, które mówią wyraźnie o małżeństwie³⁰.

Natomiast biskupi włoscy odnośnie należytego przygotowania celebracji zaślubin przypominają, że pierwszym i najważniejszą kwestią i kryterium duszpasterskim jest takie sprawowanie celebracji tego

---

²⁶ Por. OSM, nr 29.

²⁷ Por. PSM, nr 52.

²⁸ *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* zwraca uwagę, że każdemu małżeństwu należy zgodnie z prawem zapewnić skutki cywilne. Por. DPF, nr 82; por. DPFIE, nr 140.

²⁹ DPFIE, nr 132.

³⁰ Por. DPFIE, nr 133.

sakramentu, aby miała ona rzeczywiście charakter ewangelizacyjny i kościelny. Dyrektorium włoskie podkreśla duszpasterski obowiązek rozumnego i starannego przygotowania liturgii słowa, który odnosi się zarówno do doboru i proklamacji czytań biblijnych, jak i odpowiedniego ich wyjaśnienia w homilii. Ma to mieć miejsce już podczas końcowych etapów przygotowania do małżeństwa. Troska o należyłą liturgię słowa będzie się przejawiać w zaproszeniu narzeczonych do przeczytania, osobiście jak i we dwoje, tych stron lekcjonarza obrzędu małżeństwa, gdzie znajdują się proponowane czytania biblijne. Należy im pomóc, aby wybrali dla swojej celebracji czytania najbardziej odpowiednie do ich sytuacji duchowej. Wyjaśnieniu czytań biblijnych w homilii, winny towarzyszyć odpowiedni komentarz i wprowadzenie do całej liturgii małżeństwa³¹.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Konferencji Episkopatu Polski przygotowanie celebracji umiejscawia już w czasie bezpośredniego przygotowania do ślubu. Katechezy przed ślubem powinny obejmować m. in. kwestię liturgii sakramentu małżeństwa: części ceremonii – czytania, homilia, ślubowanie, poświęcenie i nałożenie obrączek, znak pokoju, Komunia św. i błogosławieństwo³².

Ważną sprawą jest odpowiednie przygotowanie obrzędu zaślubin w przypadkach trudnych. Wśród tych przypadków pojawia się najpierw kwestia obrzędu ślubu ochrzczonych niewierzących. *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Kościoła we Włoszech podkreśla, że celebracja małżeństwa chrześcijańskiego jest celebracją sakramentu wiary. Trzeba zatem, aby małżonkowie byli wspomagani, przede wszystkim w tym, aby celebrowali go w wierze Kościoła – wierze, która przejawia się w życiu moralnym poprzez miłość według Ducha. To wymaga, aby przygotowanie do małżeństwa i życia rodzinnego było przeprowadzone w odpowiedni sposób, także w przypadkach

---

³¹ Por. DPF, nr 71. „Samo sprawowanie sakramentu należy starannie przygotować, w miarę możliwości przy udziale narzeczonych. (...) Jeżeli okoliczności za tym przemawiają, przy udziale samych narzeczonych należy wybrać czytania z Pisma świętego, które będą objaśnione w homilii”. OSM, nr 29.

³² Por. DDR, nr 30.

szczególnych, w których wiara nupturientów jest wątpliwa. Duszpasterze winni dużą uwagę przywiązywać do tzw. ochrzczonych niewierzących, czyli do tych, którzy, chociaż proszą o kanoniczne małżeństwo, okazują się nie być w pełni dysponowani do celebracji go z wiarą, albo przystępują do ślubu z motywów, które w sensie ścisłym nie wynikają z wiary, albo dlatego, że nowożeńcy są całkowicie obojętni na sprawy wiary lub deklarują jasno, iż nie wierzą, lub notorycznie porzucili wiarę. Mimo, że nikt prócz Boga, który bada serca, nie może „zmierzyć” wiary ochrzczonych, a zatem nie może ostatecznie orzec o jej obecności i autentyczności, Kościół, a w nim przede wszystkim duszpasterze, nie mogą uniknąć wydawania oceny o poziomie wiary kontrahentów. Trzeba przyznać, że „wiara osób proszących o ślub kościelny może mieć różny poziom i pierwszym obowiązkiem pasterzy jest dopomóc w jej odkryciu, umocnieniu i doprowadzeniu do dojrzałości”³³. W takich sytuacjach prośba o sakrament winna przekształcić się w szczególnie cenną okazję do katechezy: proboszcz pomaga narzeczonym w refleksji nad znaczeniem ich wyboru i ustala, w każdym przypadku, czy szczerze są gotowi zaakceptować naturę, cele i istotne przymioty małżeństwa chrześcijańskiego. To wymaga braterskiego, często żmudnego i trudnego zaangażowania się duszpasterzy w zrozumienie, dialog, w ewangelizację, równocześnie pamiętając, że ci narzeczeni na mocy ich chrztu znaleźli się już na prawdziwej i właściwej drodze zbawienia. Jednakże miłość pasterska wobec wspomnianych narzeczonych nie może przesłaniać wymagań prawdy na temat małżeństwa³⁴.

Dyrektorium włoskie przewiduje jednak przypadki, w których duszpasterz nie będzie mógł dopuścić do ślubu niektórych nupturientów. Kiedy bowiem wszelkie usiłowania, aby otrzymać znak wiary, choćby w stadium zarodkowym, okazały się bezowocne i nowożeńcy wyraźnie i formalnie daliby do zrozumienia, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych, duszpasterz nie może dopuścić ich do ślubu. Nawet jeśli czyni to z żalem, musi

---

³³ FC, nr 68; por. DPF, nr 83-84.

³⁴ Por. DPF, nr 85; por. FC, nr 68.

przyjąć do wiadomości tę sytuację i uświadomić zainteresowanych, że w tym stanie rzeczy nie Kościół, ale oni sami stanowią przeszkodę do odbycia obrzędu, o który proszą³⁵. Taka postawa duszpasterza jest gestem szacunku wobec tych, którzy deklarują się jako niewierzący, a jednocześnie gestem oczekiwania i nadziei, stanowi także bardzo ważny apel do całej wspólnoty chrześcijańskiej, aby nadal być blisko tych swoich braci, dzięki większemu zaangażowaniu w świadectwo wiary o wartości sakramentalnego małżeństwa i rodziny³⁶.

Cenny jest zapis dyrektorium włoskiego, iż w sprawie niedopuszczeniu do ślubu ukazanych niewierzących jest ważne, aby decyzje były podejmowane z autentycznym duchem rozeznania, według kryteriów podzielanych z inni prezbiteriami, we wspólnocie kościelnej z biskupem i, przede wszystkim w przypadkach wątpliwości, po skonsultowaniu się z ordynariuszem miejsca, respektując normy ustalone dla szczególnych przypadków³⁷.

W kwestii małżeństwa ochrzczonych niewierzących *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* przypomina, że do zawarcia małżeństwa, jako sakramentu Chrystusa i Kościoła konieczna jest wiara. Stąd decydującą sprawą w dopuszczaniu do ślubu jest rozeznanie stanu wiary kontrahentów, aby celebrowali swoje małżeństwo świadomie i z wiarą. Istotnym zadaniem duszpasterzy jest odkryć i wzmocnić wiarę młodej pary. Ze specjalną wrażliwością duszpasterską winni potraktować celebrację małżeństwa ochrzczonych niewierzących. Są to ci, którzy przystępują do sakramentu małżeństwa prowadząc życie wyraźnie niezgodne z zasadami wiary, albo okazują, że nie są praktykującymi ze względu na swoje poglądy, lub wyraźnie oświadczają, że nie mają wiary, czy pragną sakramentu wyłącznie z powodu motywów społecznych, czy dla zwyczajnej wygody. Jednak przyczyny o charakterze bardziej społecznym, które mogą skłaniać narzeczonych do zawarcia małżeństwa w Kościele, nie mogą usprawiedliwiać ewentualnej odmowy ślubu ze strony duszpasterzy. W tych wypadkach, miłość do

---

³⁵ Por. DPF, nr 86; por. FC, nr 68; por. OSM, nr 21.

³⁶ Por. DPF, nr 86.

³⁷ Por. DPF, nr 87.

Chrystusa i do kontrahentów zawsze musi zapewnić środki do osiągnięcia ważnej i możliwie najbardziej owocnej celebracji małżeństwa. Trzeba koniecznie w takich wypadkach działać z rozeznaniem. Nie można zapomnieć, że „wiara osób proszących o ślub kościelny może mieć różny poziom i pierwszym obowiązkiem pasterzy jest dopomóc w jej odkryciu, umocnieniu i doprowadzeniu do dojrzałości. Muszą oni także rozumieć racje, które skłaniają Kościół, że dopuszcza do obrzędu także tych, których usposobienie nie jest doskonałe”³⁸. Duszpasterze mają wtedy obowiązek rozeznania wiary i prawdziwości zgody stron. Zdając sobie sprawę z trudności i zagrożeń w tym rozeznaniu, po pierwsze jest konieczne rozróżnienie między tymi którzy chcą zawrzeć związek małżeński wyłączając jakiś jego istotny element (np. nierozzerwalność) i tymi, którzy prosząc o ślub oświadczają, iż im brakuje wiary dla celebracji sakramentu małżeństwa. Dokument stwierdza, że brak prawdziwej zgody może być spowodowany przez brak wiary, ale nie zawsze tak się dzieje. Wykluczenie sakramentalności tylko wtedy czyni małżeństwo nieważnym, kiedy zostało dokonane pozytywnym aktem woli. Prawdziwie decydujący jest fakt i jego znajomość przez duszpasterzy, czy kontrahenci chcą lub nie zawrzeć związek małżeński zgodnie z pierwotnym zamiarem Boga dotyczącym małżeństwa dla całej ludzkości, tak, jak to rozumie Kościół³⁹.

Dla duszpasterzy dopuszczających do ślubu ochrzczonych niewierzących, ważny jest fragment dyrektorium hiszpańskiego traktujący o niezbędnym warunku dla celebracji ważnego małżeństwa. Otóż tym koniecznym wymogiem dla celebracji małżeństwa jako sakramentu jest ten, aby kontrahenci zamierzali czynić to, co czyni Kościół, przynajmniej w sposób ogólny⁴⁰. Ale, biorąc pod uwagę to, iż „wśród sakramentów małżeństwo ma tę cechę wyróżniającą je od innych, że jest

---

³⁸ FC, nr 68; por. DPFIE, nr 142.

³⁹ Por. DPFIE, nr 143.

⁴⁰ „Nie powinno się jednak zapominać, że ci narzeczeni, na mocy chrztu, są już rzeczywiście włączeni w oblubieńcze Przymierze Chrystusa z Kościołem i że przez dobrą intencję przyjęli zamysł Boży odnoszący się do małżeństwa, a zatem, przynajmniej *implicite*, chcą tego, czego chce Kościół, kiedy sprawuje obrzęd sakramentalny małżeństwa. A więc sam fakt, że w ich prośbie są obecne także względy

sakramentem rzeczywistości już istniejącej w ekonomii stworzenia, że jest tym samym przymierzem małżeńskim, które zostało ustanowione przez Stwórcę «od początku»⁴¹, intencja ta jest prawdziwie zawarta w decyzji zawarcia małżeństwa Aby miało miejsce małżeństwo-sakrament jedno jest konieczne – aby zawierali je ochrzczeni, którzy pragną zaślubić się prawdziwie (rzeczywiście)⁴². Stąd omawiany dokument konstatuje, iż nie jest odpowiednim i sprawiedliwym rozwiązaniem nie dopuścić do kościelnej celebracji małżeństwa albo doradzać jedynie ślub cywilny tym, którzy proszą o celebrację religijną, chociaż nie są jeszcze zupełnie przygotowani, pod warunkiem, że spełniają wyżej wymienione minimalne, niezbędne wymogi. „Zresztą, jak uczy Sobór Watykański II, sakramenty słowami i czynnościami rytu umacniają wiarę: tę wiarę, ku której narzeczeni już zdążają na mocy dobrej intencji, z pewnością wspomaganą i podtrzymywaną przez łaskę Chrystusa»⁴³.

Jednakże w przypadku, gdyby nupturienti odrzucali wiarę i doktrynę kościelną na temat małżeństwa, wtedy nie mogliby być dopuszczeni do celebracji sakramentu. Ma to miejsce wtedy, gdy „pomimo wszystkich poczynionych kroków, nowożeńcy wyraźnie i formalnie dają do zrozumienia, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych»⁴⁴. Duszpasterz musi szczególnie zwracać uwagę na odrzucanie przez nupturientów takich charakterystycznych cech małżeństwa chrześcijańskiego, jak jedność, nierozzerwalność i otwarcie na płodność. Wtedy „duszpasterz nie może dopuścić ich do obrzędu. Nawet jeśli czyni to z żalem, musi przyjąć do wiadomości tę sytuację i uświadomić zainteresowanych, że w tym stanie rzeczy nie Kościół, ale oni sami stanowią przeszkodę do odbycia obrzędu, o który proszą»⁴⁵.

---

o charakterze społecznym, nie może usprawiedliwiać ewentualnej odmowy ze strony duszpasterzy”. FC 68.

⁴¹ FC, nr 68

⁴² Por. DPFIE, nr 144.

⁴³ FC, nr 68; por. DPFIE, nr 145.

⁴⁴ FC, nr 68.

⁴⁵ FC, nr 68; por. DPFIE, nr 146.

Polskie *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* zauważając sytuacje trudne na etapie przygotowania celebracji postanawia, że „gdy o ślub prosi osoba nieochrzczona lub po chrzcie nie wprowadzona w życie eucharystyczne, należy ją odesłać do diecezjalnego lub rejonowego ośrodka katechumenatu dla osób dorosłych, w celu przygotowania do chrztu i wprowadzenia w chrześcijańskie życie”⁴⁶. Biskupi polscy ponadto stwierdzają, że w przypadku małżeństw katolika z osobą, która formalnie odstąpiła od Kościoła katolickiego, czy z osobą, która formalnie nie odstąpiła od Kościoła, ale deklaruje się jako niewierząca, lub z osobą niepraktykującą, niezależnie od uzyskania odpowiedniej zgody biskupa diecezjalnego, trzeba zachować pewne warunki: strona katolicka zobowiązana jest do zachowania własnej wiary, usunięcia zagrożeń w jej praktykowaniu, uczynienia co jest w mocy, by całe potomstwo było ochrzczone i wychowane w wierze katolickiej, strona niekatolicka powinna być poinformowana o zobowiązaniach strony katolickiej i przyjąć je do wiadomości⁴⁷.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Kościoła we Włoszech uważa, że we współczesnym społeczeństwie, charakteryzującym się powtarzającymi się częstymi przypadkami przepływu ludności i obecnością różnych grup etnicznych, kultur i religii, coraz częściej występują małżeństwa między katolikami i ochrzczonymi z innych wspólnot chrześcijańskich⁴⁸. Szczególnej troski duszpasterskiej wymaga ciągle wzrastająca liczba małżeństw mieszanych, zawieranych pomiędzy katolikami i ochrzczonymi niekatolikami (małżeństwa mieszane), jak również pomiędzy katolikami i nieochrzczonymi (małżeństwa międzyreligijne)⁴⁹.

---

⁴⁶ DDR, nr 35.

⁴⁷ DDR, nr 36.

⁴⁸ Por. DPF, nr 88. Strona niekatolicka to anglikanin, prawosławny, albo należący do jakiegoś kościoła protestanckiego. Małżeństwo zawierane przez wymienionych chrześcijan ze stroną katolicką jest sakramentem. Por. J. BONET ALCÓN, *El matrimonio en la parroquia: preparación, celebración, atención pastoral*, Anuario Argentino de Derecho Canónico 18 (2012), s. 16.

⁴⁹ Por. FC, nr 78.

Choć małżeństwa pomiędzy katolikami i innymi ochrzczonymi zawierają wiele elementów, które należy doceniać i rozwijać tak z uwagi na ich wewnętrzną wartość, jak również ze względu na ewentualny wkład, który mogą wnieść w ruch ekumeniczny, to jednak doskonałe zjednoczenie osób i zaangażowanie całego ich życia w małżeństwie łatwiej będzie zagwarantowane, kiedy małżonkowie należą do tej samej wspólnoty wiary, zgodnie z tym co ustalono na poziomie kanonicznym. Trzeba dołożyć szczególnej troski pasterskiej, aby uświadomić kontrahentom trudności mogące pojawić się w życiu małżeńskim między osobami, które nie żyją w doskonałej komunii eklezjalnej⁵⁰. Biskupi włoscy przypominają, że kontrahenci winni być w szczególności świadomi, zarówno różnic w treści wiary poszczególnych wyznań, jak i tego, co ich łączy, zwłaszcza odnośnie małżeństwa, tak, aby zostali zachęcani do celebrowania małżeństwa w wierze w Chrystusa i budowali chrześcijańską jedność małżeńską i rodzinną, włączając się owocnie w działalność ekumeniczną. Nowożeńcy powinni zostać poinformowani odnośnie przepisów kanonicznych w kwestii *matrimonia mixta* i zachęcani do wzajemnego poszanowania swoich zobowiązań i obowiązków religijnych⁵¹.

Autorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* zwracają uwagę, że na skutek procesów globalizacyjnych współczesne społeczeństwo staje się wielokulturowe i coraz częściej celebrowane są małżeństwa między katolikami i innymi ochrzczonymi. Chociaż różnica wyznania nie stanowi nieprzekraczalnej przeszkody do zawarcia małżeństwa, to nie można jednak nie dostrzegać trudności istniejących w małżeństwach mieszanych, których nie należy lekceważyć. Z tego powodu duszpasterze mają obowiązek, respektować zarówno wymagania prawa Bożego i podstawowe prawa wiernych⁵². Pasterze mają prawny obowiązek uświadomić kontrahentom trudności, które

---

⁵⁰ Por. DPF, nr 88; FC, nr 78.

⁵¹ Por. DPF, nr 88.

⁵² Por. DPFIÉ, nr 147; por. Z. COMBALÍA, *Musulmán matrimonio*, w: J. OTADUY, A. VIANA, J. SEDANO (red.), *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. V, Pamplona 2012, s. 522.

mogą napotkać z powodu różnicy wyznania i zobowiązań, które podejmuje strona katolicka. Obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczać żadna ze stron⁵³. W celebracji małżeństw mieszanych zwykle winno się zachować formę kanoniczną, od której może dyspensować ordynariusz miejsca, jeśli istnieją poważne trudności. Odnośnie celebracji religijnej takich małżeństw, należy zachować normy kościelne o *communicatio in sacris*⁵⁴. Celebacja małżeństw mieszanych może tworzyć „moment” ekumeniczny, lecz tylko wtedy, gdy „małżonkowie są wierni swoim obowiązkom religijnym”⁵⁵. Biskupi hiszpańscy podkreślają, że za pozwoleniem ordynariusza miejsca oraz unikając niebezpieczeństwa zgorzenia i indyferentyzmu wiernych, tak jak to przewiduje *Dyrektorium Ekumeniczne*⁵⁶, może mieć miejsce wspomniana *communicatio in sacris*⁵⁷.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Konferencji Episkopatu Polski w kwestii małżeństw mieszanych, czyli małżeństw katolika z osobą

⁵³ Por. DPFIE, nr 148; por. kan. 1125.

⁵⁴ Czyli współudziału w świętych czynnościach, tzn. uczestnictwa w liturgii lub sakramentach innego Kościoła, albo wspólnoty chrześcijańskiej. Zob. kan. 844.

⁵⁵ FC, nr 78.

⁵⁶ „Za uprzednią zgodą Ordynariusza miejsca kapłan katolicki lub diakon, o ile tylko został zaproszony, może być obecny, względnie uczestniczyć w jakiejś mierze w celebracji małżeństw mieszanych, gdy udzielona została dyspenza od formy kanonicznej. W takim jednak przypadku może mieć miejsce jedna tylko ceremonia, podczas której osoba jej przewodnicząca przyjmuje wymianę zgody małżonków. Na zaproszenie celebriera kapłan katolicki lub diakon może odmówić dodatkowe i odpowiednio dostosowane modlitwy, odczytać Pismo św., powiedzieć krótkie słowa zachęty i pobłogosławić związek. Jeżeli małżeństwo tego się domaga, Ordynariusz miejsca może pozwolić, by kapłan katolicki zaprosił szafarza z Kościoła lub Wspólnoty eklezjalnej strony niekatolickiej do udziału w celebrowaniu małżeństwa, do odczytania Pisma św., do wypowiedzenia słów krótkiej zachęty i do pobłogosławienia związku”. PONTIFICIUM CONSILIUM AD UNITATEM CHRISTIANORUM FOVEDAM, *Directoire pour l'application des principes et des Normes sur l'Oecuménisme*, 25 III 1993, nr 157-158, AAS 85 (1993), s. 1039-1119, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. SPRAW JEDNOŚCI CHRZEŚCIJAN, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu*, „Communio”. Wersja polska 14 (1994) nr 2, s. 3-93.

⁵⁷ Por. DPFIE, nr 148.

ochrzczonej poza Kościołem katolickim, stwierdza, że Kościół jest niechętnie nastawiony do takich małżeństw, ponieważ zachodzi niebezpieczeństwo utraty wiary, rodzić się mogą na tle przekonanych konflikty wśród małżonków, zagrożona bywa także ich jedność. Jednak ze względu na naturalne prawo nie tylko co do zawarcia samego małżeństwa, ale także co do wyboru współmałżonka, Kościół godzi się na ich zawarcie pod pewnymi warunkami. Niezależnie od uzyskania odpowiedniej zgody biskupa diecezjalnego strona katolicka zobowiązana jest do zachowania własnej wiary, usunięcia zagrożeń w jej praktykowaniu, uczynienia co jest w mocy, by całe potomstwo było ochrzczone i wychowane w wierze katolickiej, strona niekatolicka powinna być poinformowana o zobowiązaniach strony katolickiej i przyjąć je do wiadomości. Biskupi zwracają uwagę, że w małżeństwach katolików z niekatolikami można i należy zachęcać stronę niekatolicką do wzięcia udziału w katechizacji przedmałżeńskiej, a szczególnie przedślubnej, motywując to wzrostem wzajemnego zrozumienia i współdziałania dla dobra przyszłego ogniska rodzinnego⁵⁸.

W świetle wskazań i reguł zawartych w dokumentach Stolicy Apostolskiej i zarządzeniach wydanych przez Konferencje Episkopatów, dostosowujących tamte wskazania i reguły do konkretnych sytuacji, szczególnej uwagi duszpasterskiej wymagają małżeństwa zawierane pomiędzy katolikami i nieochrzczoneymi⁵⁹. Stąd jest zrozumiałe, iż omawiane dyrektoria poświęcają tej kwestii (przeszkody różnicy religii – *disparitas cultus*) właściwą sobie uwagę⁶⁰.

Autorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* w przypadkach małżeństw zawieranych pomiędzy katolikami

---

⁵⁸ DDR, nr 36.

⁵⁹ Por. FC, nr 78. „Nieważne jest małżeństwo między dwiema osobami, z których jedna została ochrzczone w Kościele katolickim lub była do niego przyjęta, a druga jest nieochrzczonej”. Kan. 1086 § 1.

⁶⁰ Małżeństwo, które katolik zawiera z nieochrzczonej, w Kościele jest uważane jako nie sakramentalne i nierozdzielne. Lecz Kościół uważa za równie nierozdzielne małżeństwa, oczywiście ważne, które mogą zawrzeć tak Żydzi, jak i muzułmanie i inni nieochrzczeni. Por. J. BONET ALCÓN, *El matrimonio en la parroquia...*, art. cyt., s. 16-17.

i nieochrzczonymi polecają duszpasterzom – przy zachowaniu przepisów prawa kanonicznego – dużą ostrożność. Najpierw duszpasterz winien rozpoznać koncepcję małżeństwa, którą posiada strona nieochrzczona, która często może nie być zgodna z naturą, przymiotami i celami małżeństwa katolickiego. W związku z tym nigdy nie można celebrować takiego ślubu bez dyspensy od przeszkody różnicy religii⁶¹. Szczególnym przypadkiem jest małżeństwo strony katolickiej ze strona muzułmańską⁶². Przede wszystkim strona muzułmańska winna udokumentować swój stan wolny, to, że nie jest przeszkodzona na skutek istnienia innego węzła małżeńskiego. Będzie również konieczne dokładne zbadanie poglądów muzułmańskiego nupturienta odnośnie natury i istotnych przymiotów małżeństwa: szczególnie jedności i nierozzerwalności, roli przypisywanej kobiecie w rodzinie, w relacji z mężem i wychowaniu dzieci. Należy uświadomić stronie katolickiej trudności, jakie dla małżeństwa niosą zwyczaje, obyczaje i prawa islamskie ze względu na swoją koncepcję kobiety (na przykład, akceptacja poligamii). W związku z tym, zawsze należy zważać na prawodawstwo małżeńskie państwa, z którego pochodzi strona muzułmańska, a także (jeśli trzeba) tego, w którym małżonkowie zamierzają przebywać lub zamieszkać na stałe⁶³.

Identycznie traktuje sprawę małżeństw z osobą nieochrzczoną *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, nakazując duszpasterzom szczególną uwagę duszpasterską odnośnie małżeństw katolików z niechrześcijanami. W tych przypadkach, zawsze zgodnie

⁶¹ Por. DPFIÉ, nr 149. Szkoda, że dyrektorium mówiąc o dyspensie od przeszkody *disparitas cultus*, ani słowem nie wspomina o koniecznych rękojmiach obowiązujących na mocy kan. 1125-1126, które zwłaszcza w przypadku małżeństwa ze stroną muzułmańską, są szczególnie ważne. O wspomnianych rękojmiach mówi wyraźnie DDR, nr 36.

⁶² Odnośnie pozakodeksowych dokumentów normatywnych dotyczących się małżeństw katolików z muzułmanami zob. M. OLMOS ORTEGA, *El matrimonio entre cristianos y musulmanes*, Revista Española de Derecho Canónico 64 (2007), s. 176.

⁶³ Por. DPFIÉ, nr 149; zob. M. OLMOS ORTEGA, *El matrimonio entre cristianos y musulmanes...*, art. cyt., s. 179-181; zob. Z. COMBALÍA, *Musulmán matrimonio...*, art. cyt., s. 523.

z ustalonymi normami kanonicznymi, trzeba katolickiemu narzeczonemu zwrócić uwagę na trudności, jakie może napotkać w wyznawaniu swojej wiary wzajemnym poszanowaniu przekonań, czy wychowaniu dzieci⁶⁴. Podobnie jak dyrektorium hiszpańskie, tak i włoskie, zwraca uwagę na małżeństwa katolików z muzułmanami. Biskupi włoscy z realizmem stwierdzają, że takie małżeństwa rodzą trudności związane ze zwyczajami, obyczajami, mentalnością i prawami islamskimi odnośnie pozycji kobiet w stosunku do mężczyzny i natury małżeństwa. Duszpasterze muszą starannie rozważyć, czy narzeczeni posiadają prawidłową koncepcję małżeństwa, w szczególności jego natury monogamicznej i nierozzerwalności⁶⁵. Nupturienti winni w sposób nie budzący wątpliwości udokumentować niestnienie innych więzów małżeńskich oraz jasno ukazać rolę kobiety w małżeństwie oraz jej uprawnienia w stosunku do dzieci. W związku z tym jest dobrze zbadać także ustawodawstwo matrymonialne państwa z którego pochodzi strona islamska i ustalić miejsce, gdzie narzeczeni będą mieszkali na stałe. W prośbie o dyspensę do ważnej celebracji małżeństwa, którą wcześniej należy wysłać do ordynariusza miejsca, trzeba uwzględnić wszystkie problematyczne kwestie, podając wszelkie istotne informacje potrzebne do rozeznania i podjęcia decyzji⁶⁶.

⁶⁴ Por. DPF, nr 89.

⁶⁵ „W przypadku żądania małżeństwa katoliczki z muzułmaninem (...) należy przeprowadzić szczególnie dokładne i pogłębione przygotowanie, podczas którego narzeczeni zostaną doprowadzeni do poznania i świadomego „przyjęcia” głębokich różnic kulturalnych i religijnych, jakim trzeba stawić czoła zarówno między nimi, jak i w odniesieniu do rodzin i środowiska pochodzenia strony muzułmańskiej, do której ewentualnie się powróci po okresie przebywania zagranicą”. PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE PER I MIGRANTI E GLI ITINERANTI, Istruzione *Erga migrantes caritas Christi* (La carità di Cristo verso i migranti), 3 V 2004, nr 67, AAS 96 (2004), s. 762-822, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻNYCH, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi*, Lublin 2008, (odtąd: EM); por. Z. COMBALÍA, *Musulmán matrimonio...*, art. cyt., s. 523.

⁶⁶ Por. DPF, nr 89. Niestety, podobnie jak w dyrektorium hiszpańskim, tak w instrukcji włoskiej pominięto milczeniem konieczność rękopisów, obowiązujących na mocy kan. 1125-1126, które zwłaszcza w przypadku małżeństwa ze stroną

Zrozumiałą jest rzeczą, że również *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Kościoła we Polsce podejmuje kwestię małżeństw z przeszkodą różnicy religii. Biskupi przypominają, że chodzi o małżeństwo katolika z osobą nieochrzczoneą i stwierdzają, że „Kościół jest niechętnie nastawiony do takich małżeństw, ponieważ zachodzi niebezpieczeństwo utraty wiary, rodzić się mogą na tle przekonań konflikty wśród małżonków, zagrożona bywa także ich jedność. Jednak ze względu na naturalne prawo nie tylko co do zawarcia samego małżeństwa, ale także co do wyboru współmałżonka, Kościół godzi się na ich zawarcie pod pewnymi warunkami”⁶⁷. Niezależnie od uzyskania odpowiedniej dyspensy od biskupa diecezjalnego strona katolicka zobowiązana jest do zachowania własnej wiary, usunięcia zagrożeń w jej praktykowaniu, uczynienia co jest w mocy, by całe potomstwo było ochrzczone i wychowane w wierze katolickiej, natomiast strona niekatolicka powinna być poinformowana o zobowiązaniach strony katolickiej i przyjąć je do wiadomości⁶⁸.

Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia zwraca także uwagę na szczególnie problematyczne przypadki dopuszczania do celebracji małżeństwa małoletnich. Biskupi zauważają, że w obecnym kontekście społeczno-kulturowym, jak wiele razy pokazuje doświadczenie, ich dopuszczenie do małżeństwa pociąga za sobą bardzo poważne zagrożenie dla stabilności i pełni życia małżeńskiego i rodzinnego, ze względu na słabość czy wprost niedojrzałość na płaszczyźnie ludzkiej i religijnej, która często charakteryzuje tych narzeczonych, jak również brak dobrych wzorców i wsparcia edukacyjnego, które mogą towarzyszyć tym młodym parom. Dlatego duszpasterze stanowczo, choć z szacunkiem i spokojem, winni odwozдить nieletnich proszących o ślub od zawarcia małżeństwa, ukazując poważne zagrożenie, jakie stwarza tak poważna decyzja powzięta w tak młodym wieku. Biskupi podkreślają, że duszpasterze czynią

---

muzułmańską, są szczególnie ważne. O wspomnianych rękojmiach mówi wyraźnie DDR, nr 36.

⁶⁷ DDR, nr 36.

⁶⁸ Por. DDR, nr 36.

to w myśl obowiązujących przepisów, dla dobra samych zainteresowanych stron, ich rodzin, a także wiernych, których racje, jakoby to była potrzeba społeczna lub, iż taka jest praktyka, nie są same w sobie wystarczające, aby prosić o ewentualną dyspensę. Duchowni winni im przypominać, że musi być chroniona jako wartość podstawowa moralna pewność, co do trwałości małżeństwa. Mają także sprawdzić swobodę zgody i psychofizyczną dojrzałość nieletnich oraz przed ewentualnym dopuszczeniem nieletnich do ślubu, skorzystać z wiedzy i pomocy poradni rodzinnych o inspiracji chrześcijańskiej lub zaufanych ekspertów⁶⁹.

3. Sposób celebracji sakramentu małżeństwa

W celebracji sakramentu małżeństwa ważnym zagadnieniem jest nie tylko dbanie o ważne, godziwe i owocne sprawowanie tego rytu (co jest zrozumiałe samo przez się)⁷⁰, ale także o stworzenie pewnej atmosfery i zewnętrznej oprawy, które dodają tej ceremonii jakby „dodatkowej sakralności”. Bardziej owocnemu skutkowi ślubu kościelnego sprzyja także postawa zarówno samych narzeczonych, duchownego i zgromadzonej wspólnoty kościelnej. Wspomniana tematykę podejmuje niektóre z omawianych instrukcji.

Prawodawca włoski mówi wyraźnie, iż w celebracji małżeństwa trzeba popierać klimat świąteczny, skupienie i aktywne uczestnictwo. Duszpasterze zapewniając obrzędowi zaślubin klimat radości i święta, muszą podjąć wszelkie starania, aby jednocześnie zagwarantować atmosferę skupienia, uczestnictwa i współodpowiedzialności. W szczególności, winni wychowywać do pełnego, aktywnego i odpowiedzialnego udziału wszystkich obecnych na ślubie, począwszy od małżonków, którzy są ministrami sakramentu. W przebiegu obrzędu, w wyborze czytań, w modlitwie wiernych, w chwilach wprowadzenia

---

⁶⁹ Por. DPF, nr 90-91.

⁷⁰ „Obrzęd zaślubin jako sakramentalny akt uświęcenia... winien być sam w sobie ważny, godny i owocny”. *Catechismo della Chiesa Cattolica*, Città del Vaticano 1992, tłum. polskie: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 1622.

i zakończenia celebracji, pasterze mają sprzyjać aktywności całej obecnej wspólnoty, aby rzeczywiście uczestniczyła czynnie poprzez momenty ciszy, słuchania, śpiewu, modlitwy⁷¹. Dyrektorium włoskie zaznacza dalej, iż religijny i sakramentalny charakter obrzędu małżeństwa wymaga celebracji uroczystej i zarazem prostej, będącej w stanie wyrazić prawdę misterium, które jest celebrowane. W swoim przebiegu zewnętrznym, ceremonia ma wyrażać uczucie radości i chrześcijańskiego świętowania. W zewnętrznej okazałości ceremonii, czy w odpowiedniej dekoracji kościoła, nie powinno się okazywać żadnych szczególnych względów osobom prywatnym lub ze względu na pozycję społeczną nupturientów. Obrzęd powinien być dostojny i jednakowy dla wszystkich par małżeńskich, gdyż ma on charakter społeczny, a wszyscy wierni cieszą się taką samą godnością⁷². Według omawianego dokumentu w obrzędzie zaślubin należy unikać także luksusu i marnotrawstwa. Jeśli celebracja ma być prawdziwie chrześcijańska, nie może nigdy stawać się obraźliwa i upokarzająca dla ubogich, ani nie może zamienić się w ceremonię folklorystyczną czy przekształcić się w widowisko świeckie. Dyrektorium zaprasza małżonków i członków ich rodzin, aby uczynili z ich wesela także okazję do czynienia miłosierdzia wobec potrzebujących, poprzez gesty troski i dzielenia się z najuboższymi braćmi, chorymi, niepełnosprawnymi, najbardziej opuszczonymi⁷³.

Konferencja Episkopatu Włoch zwraca uwagę również na kwestię muzyki, śpiewu oraz udziału fotografów podczas ceremonii zaślubin. Według dyrektorium tej Konferencji muzyka i śpiewy winny być pomocne do przeżycia tajemnicy, która jest celebrowana i sprzyjać modlitwie oraz uczestnictwu wszystkich obecnych. Nie mogą być natomiast przyczyną roztargnień czy podkreślaniem okazałości poszczególnych osób. Poleca się także wydanie odpowiednich przepisów diecezjalnych dotyczących się występowania na uroczystościach ślubnych fotografów i kamerzystów, aby ich obecność i ich czynności były

---

⁷¹ Por. DPF, nr 72.

⁷² Por. DPF, nr 77.

⁷³ Por. DPF, nr 78.

dyskretne i, aby zapobiegano przez to zakłócaniu ceremonii i zmniejszeniu uwagi oraz uczestnictwa przede wszystkim nowożeńców⁷⁴.

Do świadomego i aktywnego uczestnictwa w liturgii zaślubin wzywa także *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España*. Stąd podczas ślubu dla proklamacji czytań powinni występować odpowiedni i przygotowani lektorzy. Biskupi piszą, że „nie wydaje się odpowiednim, aby je proklamowali sami narzeczeni, gdyż oni są adresatami obwieszczanego słowa Bożego”⁷⁵. Homilia będąca ważnym momentem liturgii słowa powinna koncentrować się na przedstawieniu „wielkiej tajemnicy», która w tym momencie jest celebrowana wobec Boga, wobec Kościoła i społeczeństwa. (...) W oparciu o czytania biblijne oraz modlitwy liturgiczne, należy objaśnić sakrament i ukazać jego konsekwencje w życiu małżonków i rodziny. Należy unikać zbędnych aluzji wobec nowożeńców”⁷⁶. Trzeba wybrać starannie formularz liturgiczny do celebracji, według zasad zamieszczonych w Rytuale⁷⁷.

Biskupi hiszpańscy przypominają, że uczestnictwo w celebracji będzie bardziej aktywne, jeśli wykorzysta się stosowne wprowadzenia, które wyjaśniają sens tekstów liturgicznych i znaczenie modlitw, jeśli uczestnicy będą rozumieli strukturę celebracji. Umiarkowanie tych wprowadzeń powinno służyć skupieniu i zrozumieniu powagi ceremonii. W ten sposób, nie zakłócając rytmu obrzędu ślubu, pomoże się jego uczestnikom w skupieniu i zrozumieniu znaczenia tego rytu⁷⁸. Zawsze należy dbać o umiarkowanie, prostotę i autentyczność celebracji małżeństwa⁷⁹. Sprzyja temu na pierwszym miejscu celebrans, który ze szczególną i konkretną troską o nowożeńców i biorąc pod uwagę ich sytuację, unikając bezwzględnie preferowania osób, dostosowuje się do prawdy znaków, używanych w akcji liturgicz-

---

⁷⁴ Por. DPF, nr 80.

⁷⁵ DPFIE, nr 133.

⁷⁶ PSM, nr 69.

⁷⁷ Por. DPFIE, nr 133.

⁷⁸ DPFIE, nr 134; PSM, nr 65.

⁷⁹ Por. PSM, nr 71.

nej⁸⁰. Także wykonywane śpiewy i dzieła muzyczne powinny być dostosowane do obrzędów małżeństwa i wyrażać wiarę Kościoła⁸¹. Trzeba także zwracać uwagę na występowanie podczas ceremonii fotografów i operatorów wideo, aby ich praca była dyskretna i w jakikolwiek sposób nie była przyczyną roztargnień w celebracji. Byłoby w związku z tym pożądanym, aby w celu zapobiegania nadużyciom i błędnym interpretacjom, ustalono na szczeblu diecezjalnym wspólne zasady odnoszące się do zachowania fotografów i operatorów sprzętu audiowizualnego⁸². Podobnie jak *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* biskupi hiszpańscy zwracają uwagę na unikanie w celebracji zaślubin ostentacji i przepychu, które wyraża się w dekoracji kościoła oraz w nieokazywaniu żadnych szczególnych względów osobom prywatnym lub stanowiskom społecznym, poza honorami należnymi władzom świeckim stosownie do przepisów liturgicznych⁸³.

Dyrektorium duszpasterstwa rodzin Kościoła w Polsce nie mówi o samej celebracji małżeństwa, jednak w celu świadomego i aktywnego udziału w tym rycie nakazuje, aby podczas katechez przedślubnych omówiono liturgię sakramentu małżeństwa, znaczenie poszczególnych elementów przysięgi małżeńskiej, części ceremonii takich jak: czytania, homilia, ślubowanie, poświęcenie i nałożenie obrączek, znak pokoju, Komunia św. i błogosławieństwo⁸⁴.

---

⁸⁰ Por. PSM, nr 67.

⁸¹ Por. OSM, nr 30.

⁸² DPFIE, nr 135.

⁸³ Por. DPFIE, nr 136; por. OSM, nr 31. „Podczas liturgii poza wyróżnieniem, wynikającym z pełnionej służby lub ze święceń, oraz poza honorami należnymi władzom świeckim stosownie do przepisów liturgicznych, nie należy okazywać żadnych szczególnych względów osobom prywatnym lub stanowiskom ani w obrzędach, ani w zewnętrznej okazałości”. CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Constitutio de sacra Liturgia *Sacrosanctum Concilium* 4 XII 1963, nr 32, AAS, 56 (1964), s. 97-138, tekst polski: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 48-78, [odtąd: SC].

⁸⁴ Por. DDR, nr 30.

4. Czas i miejsce celebracji

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. idąc za Soborem Watykańskim II⁸⁵ nie wprowadza żadnych ograniczeń co do czasu zawierania małżeństwa. Jednak *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Kościoła we Włoszech zawiera uwagę o charakterze duszpasterskim: „w celebracji zaślubin należy zwracać uwagę na okres liturgiczny zarówno w tym co dotyczy wyboru formularzy i czytań, jak i w odniesieniu do zewnętrznego przebiegu celebracji. W szczególności, jeśli dla słusznej przyczyny małżeństwo jest celebrowane w Adwencie, w Wielkim Poście albo w innych dniach o charakterze pokutnym, należy brać pod uwagę cechy charakterystyczne tych okresów liturgicznych”⁸⁶.

Przepisy liturgiczne i dokumenty kościelne wyraźnie mówią, że „małżeństwo zasadniczo powinno się zawierać w czasie Mszy”⁸⁷. Idąc za tą dyrektywą redaktorzy *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* przypominają, że „ze względu na wewnętrzne powiązanie istniejące między Eucharystią i małżeństwem, celebracja ślubna podczas Mszy winna być uważana jako forma normalna i zwyczajna. Stąd też wypada, aby duszpasterstwo Kościoła, a przede wszystkim prezbiterzy, uwrażliwiali zarówno narzeczonych, aby celebrując swoje małżeństwo uczestniczyli w ofierze eucharystycznej, przyjmując Ciało i Krew Pańską, po otrzymaniu w sakramencie pokuty odnowienia

---

⁸⁵ Zob. SC, nr 78; por. T. PAWLUK, *Prawo małżeńskie. Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 3, Olsztyn 1984, s. 192.

⁸⁶ DPF, nr 81. Skoro aktualny Kodeks nie wprowadza żadnych ograniczeń co do czasu zawierania małżeństwa, to mimo, iż przytoczona uwaga na charakter duszpasterski, to niezrozumiałe wydaje się mówienie przez dyrektorium włoskie o „słusznej przyczynie”, która umożliwi zawieranie małżeństwa w Adwencie, w Wielkim Poście albo w innych dniach o charakterze pokutnym. „Jeżeli małżeństwo sprawuje się w dniu o charakterze pokutnym, zwłaszcza w Wielkim Poście, proboszcz powinien napomnieć narzeczonych, aby mieli na uwadze szczególny charakter tego dnia. Zakazane jest sprawowanie małżeństwa w Wielki Piątek Męki Pańskiej i w Wielką Sobotę”. OSM, nr 32.

⁸⁷ OSM, nr 29. „Zgodnie ze zwyczajem sakrament małżeństwa należy zawierać podczas sprawowania Mszy świętej”. SC, nr 78; por. FC, nr 57.

ich życia przez pojednanie z Bogiem i z braćmi, jak i wychowywali obecnych na ślubie do udziału w komunii eucharystycznej”⁸⁸.

Podobnie na temat zawierania z reguły małżeństwa w czasie Mszy wypowiada się dyrektorium hiszpańskie. Autorzy uzasadniają, że w ten sposób „jaśniej ukazuje się związek wszystkich sakramentów z Misterium Paschalnym Chrystusa i podkreśla się działanie Boga w celebracji małżeństwa, jako sakramentalnego aktu uświęcenia. Z drugiej strony małżonkowie znajdują pomoc, aby przypomnieć sobie prawdę i głębsze źródło ich wzajemnego daru i obdarowania: niepodzielna jedność, którą stworzyli znajduje swoje ostateczne wyjaśnienie w tajemnicy miłości Chrystusa do Kościoła, którego źródłem i szczytem jest Eucharystia. Komunia Święta, w zależności od racji duszpasterskich, będzie mogła być udzielona pod dwiema postaciami. Kontrahenci powinni więc przygotować się do celebracji swych zaślubin przez przyjęcie sakramentu pokuty”⁸⁹.

Jednakże nie zawsze sakrament małżeństwa może być udzielany podczas Mszy świętej. *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Kościoła we Włoszech stwierdza, że „oprócz przypadków, gdy jest to wyraźnie określone, że małżeństwo zawiera się bez Mszy, mogą zaistnieć okoliczności, w których jest stosowne opuścić celebrację Eucharystii. W tych przypadkach, w których wydaje się to właściwe, prawo partykularne diecezji winno ustalić kryteria i wskazówki, choć zawsze konieczny jest należyty dialog z zainteresowanymi, aby uniknąć wszelkich nieporozumień i wyrazić obiektywne powody, które wymagają albo sugerują taki wybór”⁹⁰.

Według *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España* kiedy ślub odbywa się poza Mszą, należy zadbać o ewangelizujący charakter liturgii Słowa. Mogą bowiem mieć miejsce sytuacje, w których,

---

⁸⁸ DPF, nr 75.

⁸⁹ DPFIE, nr 137.

⁹⁰ DPFIE, nr 76. „Jeżeli małżeństwo zawiera strona katolicka ze stroną ochrzczonej niekatolicką, należy odprawić obrzęd małżeństwa bez Mszy. Jeżeli jednak przemawiają za tym okoliczności i ordynariusz miejscowy udzieli zezwolenia, można odprawić obrzęd zawarcia małżeństwa w czasie Mszy”. OSM, nr 36.

ze względu na różne przyczyny, również o charakterze duszpasterskim, małżeństwo celebrowane się poza Mszą. Trzeba zadbać wtedy o celebrowanie słowa, z całą jej wartością ewangelizacyjną. Należy ukazać w homilii związek sakramentu małżeństwa z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej i z Eucharystią, będącą kulminacją wszystkich działań Kościoła. W takich przypadkach, jeżeli spełnione są warunki stawiane przez Kościół może mieć miejsce komunie święta dla młodej pary i innych wiernych⁹¹.

Interesująca jest sugestia dyrektorium Kościoła we Włoszech odnośnie zawierania kilku małżeństw w tym samym czasie. Biskupi piszą, iż czasem różne okoliczności, zwyczajny realizm życiowy oraz potrzeba ukazania kościelnego wymiaru celebrowania małżeństwa, mogą sugerować celowość „celebrowania wspólnotowych” małżeństwa, przede wszystkim kiedy w tym samym dniu przewidywało się różne uroczystości ślubne w tej samej wspólnoty parafialnej⁹².

Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia podaje też praktyczne kryteria i wytyczne dla celebrowania małżeństw podczas Mszy umieszczonych w harmonogramie (grafiku) niedzielnym czy świątecznym. Według omawianego dokumentu zwłaszcza wtedy, gdy chce się podkreślić eklesjalny wymiar celebrowania ślubnej i konieczność zaangażowania całej wspólnoty parafialnej, może niekiedy okazać się właściwą celebrowanie obrzędu małżeństwa podczas jednej ze mszy w zwyczajnym harmonogramie niedzielnym czy świątecznym. Z tych samych racji z reguły powinno się odradzać celebrowanie ślubne w niedzielę, poza zwykłym grafikiem mszy. Autorzy sugerują, aby w każdej diecezji dokładnie określono kryteria i wytyczne w zakresie

---

⁹¹ Por. DPFIE, nr 138.

⁹² Por. DPF, nr 73. „Ponieważ małżeństwo jest ustanowione dla wzrostu i uświęcenia ludu Bożego, jego sprawowanie ma charakter wspólnotowy, który domaga się uczestnictwa wspólnoty parafialnej, a przynajmniej niektórych jej członków. Biorąc pod uwagę zwyczaje miejscowe, zależnie od okoliczności można zawierać kilka małżeństw w tym samym czasie”. OSM, nr 28.

ślubów wspólnotowych oraz odprawianych w niedziele i święta, w celu promowania wspólnej praktyki przestrzeganej przez wszystkich⁹³.

Kodeks Prawa Kanonicznego postanawia, że w kan. 1118 § 1, że „małżeństwo pomiędzy katolikami lub między stroną katolicką i niekatolicką ochrzczoneą, winno być zawierane w kościele parafialnym”. *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* respektując tę normę stwierdza, że właśnie z tego względu, iż sakrament małżeństwa ma swój właściwy wymiar kościelny, „normalnym miejscem ślubu jest wspólnota parafii, w którą narzeczeni są włączeni i w której życiu i misji biorą udział”⁹⁴. Konsekwentnie, przypominają z naciskiem, celebrowanie ślubu ma miejsce zwyczajnie w kościele parafialnym narzeczonych⁹⁵. Podobnie postanawiają redaktorzy *Directorio de la pastoral familiar de la Iglesia en España*, stwierdzając, że „małżeństwo należy zawierać w parafii jednego lub drugiego z narzeczonych”⁹⁶.

Małżeństwo pomiędzy katolikami lub między stroną katolicką i niekatolicką ochrzczoneą, może być zawierane w innym kościele niż parafialny lub kaplicy za zezwoleniem ordynariusza miejsca lub proboszcza⁹⁷.

Biskupi włoscy podkreślają zdecydowanie, że tylko z ważnych powodów – konieczności czy potrzeby duszpasterskiej – małżeństwo może być celebrowane w innych parafiach niż parafie narzeczonych. Tylko za zezwoleniem ordynariusza miejsca lub proboszcza można błogosławić małżeństwa w innym kościele (nie parafialnym) albo kaplicy, i tylko ze szczególnych racji duszpasterskich⁹⁸. Biskupi jednak przestrzegają, aby nigdy nie podawać racji, które nie mają nic wspólnego z autentycznymi względami duszpasterskimi czy koniecznością. Cenne jest przypomnienie, że miejscowy ordynariusz może zabronić

---

⁹³ Por. DPF, nr 74. Dyrektorium hiszpańskie sugeruje, aby niedzielne celebracje ślubne sprawować raczej poza zwyczajnym rozkładem mszy. DPFIE, nr 131.

⁹⁴ DPF, nr 82.

⁹⁵ Por. DPF, nr 82.

⁹⁶ DPFIE, nr 139.

⁹⁷ Kan. 1118 § 1. Wspomniany innym kościoł niż parafialny lub kaplica, to np. kościół zakonny, garnizonowy, kaplica zakonna, czy seminaryjna.

⁹⁸ Por. kan. 1118 § 1.

celebracji małżeństw w kościele nie parafialnym, gdyby według jego oceny szkodzi to posłudze parafialnej⁹⁹. Omawiane dyrektorium domaga się unikania praktyki celebrowania małżeństw poza kościołami parafialnym narzeczonych. Apeluje, aby niezbyt łatwo zezwalać na celebrację małżeństw w parafii różnej od parafii jednego z narzeczonych. Zachęca, by występować z odwagą, mądrością i determinacją wobec problemu mnożenia się małżeństw w kościołach nie parafialnych, w sanktuariach, w kościołach o szczególnych walorach historycznych albo artystycznych. Biskupi diecezjalni winni tym zakresie określić dodatkowo kryteria, których należy trzymać się oraz ustalić także inne miejsca niż kościoły parafialne, gdzie małżeństwo może być celebrowane, a także określić do tego odpowiednie warunki¹⁰⁰.

Dyrektorium Kościoła w Hiszpanii powtarza zarządzenia KPK, według których małżeństwo można zawierać „w innym kościele lub kaplicy (...) za zezwoleniem ordynariusza miejsca lub proboszcza”. Podkreśla się dalej, że tylko „bardzo wyjątkowo” (*muy excepcionalmente*), „miejscowy ordynariusz może zezwolić na zawarcie małżeństwa w innym odpowiednim miejscu”¹⁰¹. Biskupi apelują, aby tak formowano wiernych, aby tylko ze względu na konieczność czy potrzebę duszpasterską, sakrament małżeństwa był celebrowany w kościołach albo miejscach innych niż parafia, do której należą kontrahenci lub jedno z nich¹⁰².

Wnioski

1. Omawiane dyrektoria zawierają cenne wskazówki mówiące o znaczeniu teologiczno- duszpasterskim celebracji małżeństwa, gdzie widzi się ją jako rzeczywistość ze swej natury ewangelizacyjną i kościelną.

---

⁹⁹ Por. kan. 1219; 558, 559.

¹⁰⁰ Por. DPF, nr 82.

¹⁰¹ Kan. 1118 § 1-2. Por. DPFIE, nr 139.

¹⁰² DPFIE, nr 139. DPFIE zwraca także uwagę na konieczność odnotowania zawartych małżeństw w księgach chrztów i małżeństw. DPFIE, nr 140.

2. Ukazanie znaczenia teologiczno-duszpasterskiego celebracji małżeństwa, może służyć duszpasterzom, nupturientom i wspólnotom parafialnym, jako pogłębiona motywacja do godnej i owocnej celebracji sakramentu małżeństwa.

3. Ważną kwestią jest uwrażliwienie uczestników obrzędu małżeństwa: nupturientów, świadka kwalifikowanego (duchownego), świadków zwykłych, krewnych, przyjaciół i innych wiernych, członków zgromadzenia liturgicznego na pełny, aktywny i odpowiedzialny udział w celebracji ślubnej.

4. Cenna kwestią jest wiązanie obrzędu ślubu z życiem parafialnym, gdzie ślub z zasady winien mieć miejsce w kościele parafialnym jednego lub obojga narzeczonych.

5. Mankamentem dyrektorów włoskiego i hiszpańskiego jest pominięcie kwestii rękopisami przy małżeństwach przy różnicy wyznania i religii.

6. Powinno się więcej miejsca poświęcić kwestii „innego odpowiedniego miejsca”, w którym za zezwoleniem miejscowego ordynariusza można by celebrować małżeństwo pomiędzy katolikami lub między stroną katolicką i niekatolicką ochrzczonej.

7. Cenną kwestią jest poruszenie sprawy występowania na ślubach fotografów i kamerzystów oraz sugestia, aby biskupi diecezjalni wydali w tej materii stosowne normy.

8. Ważne z punktu duszpasterskiego jest zaproszenie małżonków i członków ich rodzin, aby uczynili z ich wesela także okazję do czynienia miłosierdzia wobec potrzebujących, poprzez gesty troski i dzielenia się z najuboższymi braćmi, chorymi, niepełnosprawnymi, najbardziej opuszczonymi.

9. Interesujące jest zwrócenie uwagi na unikanie przepychu i marnotrawstwa w związku z celebracją małżeństwa oraz na równe traktowanie podczas obrzędu wszystkich par narzeczonych z wyjątkiem tych, które mają prawo do określonych w prawie wyróżnień.

10. Wydaje się, że znacznym mankamentem w stosunku do dyrektorów włoskiego i hiszpańskiego, jest prawie całkowite pominięcie w *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* Konferencji Episkopatu Polski kwestii celebracji małżeństwa.

Celebration of marriage according to selected directories of ministry of families

Summary

This article is dedicated to the celebration of marriage according to selected directories of ministry of families. Mentioned documents devote a lot of place to the rites of the marriage. In the first part of the article there were presented theological and pastoral meaning of the celebration of marriage. The second part pointed out preparations to marriage. The third part tells about ways of marriage celebration and in the last part there were discussed the place and the time of wedding.